

Hirundo

ORNITOLOOGIASEKTSIOONI TEATED

Tartu

Nr.7/8

Jaanuar 1991

VÄIKE-JA LAULULUIGE ÖLE-EESTILINE KEVADLOENDUS 1990.A.

The all-Estonian count of *Cygnus columbianus* et *cygnus*

in the spring of 1990

Alvar L e i t o

1990.a. kevadel toimus Eestis peatuvate väike- ja laululukede esimene ülemaaline loendus. See viidi läbi väikelukede vlienda rahvusvahelise loenduse raames üheaegselt kõigis Läänemere maades; kesksed loenduspäevad olid 15. ja 16. aprill. Koos väikelukedega loendati ka laululuiki.

Loenduse paremaks läbiviimiseks moodustati 1990.a. veebruaris Eesti LUS ornitoloogiaseltsiooni juurde kaheksast Tartu, Matsalu ja Viisandi ornitoloogist lulkede uurimisgrupp. Seejärel koostati ja saadeti 300 linnuvaatlejale vastav üleskutse. Vajalik informatsioon avaldati eelnevalt ka "Eesti Looduse" märtsinumbri. Märtsi lõpus ja aprilli alguses sooritati mitmeid luureide eelinfo saamiseks. Vahetult enne keskseid loenduspäevi edastati üleskutse luigeloenduseks kahel korral Eesti Raadios.

Tänu korduvatele üleskutsetele ja vaatlejate aktiivsusele õnnestus loendus igati - laekus 261 teadet 102 vaatlejalt. Puuduseks oli aga see, et paljudel juhtudel jäid luiged liigini määramata. 12.aprillil toimus ka avio-loendus, mis hõlmas praktiliselt kogu mereranniku ning Pelpsi läänekalda Emajõe suudmest Omeduni. Kuna aga 1990.a. kevad oli varajane, siis oli loendusajaks suur osa luiki Eestist tõenäoliselt juba lahkunud. Arvukuse maksimum võis olla märtsi lõpus - aprilli alguses.

Välkeluiki peatus 48 erinevas paigas kokku 3940 isendit. Ühes peatuspaigas loendati 1-980 (keskmiselt 82) välkeluuke. Enamik kogumeid (40) olid väikesed (1-100 is.), kuues kogumis oli 101-500 ja kahe kogumis üle 500 linnu. Üldse paiknes 32 kogumit (67 %) mererannikul, 11 kogumit (23 %) põldudel ja 5 (10 %) järvedel või kalatilkidel.

Tähtsamad peatumispiirkonnad olid Pärnu laht (2150 is. ehk 54 % kõigist välkeluikedest), Pärnu jõe vesikond (530 is. e. 13 %), Matsalu laht (350 is. e. 9 %) ja Paldiski laht (250 is. e. 6 %). Vormsil loendati 15 välkeluuke, Saaremaal vaid 1 ning Hiiumaal ja Muhus mitte ühtegi isendit. Sisemaal asusid suuremad kogumid Kaansool (430 is.), Roosna-Allikul (80), Assamalla (61) ja Ilmatsalus (59). Pelpsil vaadeldi loendusperioodil väike-luiki vaid Omedu rannas (29 is.). Noorlinde oli suuremates kogumites (>100 is.) 8-18 %, keskmiselt 15 ± 5 % (\pm SD, n=4). Audru poldril nähti ka kolme värvilise jalarõngaga välkeluuke.

Laululuiki peatus 95 paigas kokku 3930 isendit. Kogumis oli 2-780, keskmiselt 41 linnu. Väikesi kogumeid oli 86, keskmise suurusega 7 ja suuri kogumeid 2. Mererannikul paiknes 83 kogumit (88 %), põldudel 7 (7%) ja järvedel või kalatilkidel 5 kogumit (5 %). Haapsalu Eeslahel loendati 780, Paldiski lahel 700, Matsalu lahel 500 ning Hiiumaa kagurannikul 300 laulu-luuke. Sisemaal peatus Assamalla 210, Naisteväljal (Tamsalu läh.) 84 ja Järlepas (Juuru läh.) 58 isendit. Noorlinde oli keskmise suurusega ning suurtes kogumites 11-22 %, keskmiselt 16 ± 5 % (\pm SD, n=7).

Liigini määramata, s.t. väike- või lauluiki loendati 32 paigas kokku 2700 isendit. Suuremad taolised kogumid olid Haapsalu tagalahtedel (1000 is.), Riisal (Tori läh.) (200) ja Valastis (122). Kuna Haapsalu Eeslahel peatu-

sid praktiliselt ainult laululuiged (99 %), siis võib oletada, et ka tagalahtedel oli see liik ülekaalus. Matsalu lahe nendes osades, kus õnnestus liiki määrata, olid kerges ülekaalus (67 %) laululuiged. Sisemaal nähtud määramata luiged võisid aga olla nii väike- kui ka laululuiged. Eeltoodut arvestades võis loendatud laululuikede üldarv olla kuni 6000 is. ja väikeluikede üldarv kuni 5000 is.

Väike- ja laululuikede levikus oli seega nii ühisjooni kui ka erinevusi. Mõlemad liigid peatusid valdavalt Lääne- ja Põhja-Eesti rannikul ning Vahe-Eestis. Peatuspaiku ei avastatud vaid Loode- ja Lõuna-Eesti siseosades. Lääne-Eestis oli liigiti pilt erinev - laululuiged olid enam koondunud Väinamerele (eriti Haapsalu lahele), väikeluiged aga Pärnu lahe piirkonda. Ilmselt tuleneb see kahe liigi toiduobjektide mõningasest erinevusest. Tundub, et väikeluiged peatuvad suhteliselt enam sisemaa põldudel. Väikeluige kogumid olid ka keskmiselt kaks korda suuremad kui laululuigel (vastavalt 82 ja 41 isendit). Noorlindude osakaal kogumeis oli aga väga lähedane - väikeluigel 15 % ning laululuigel 16 %. Seega oli 1989.a. mõlemale liigile keskmise peitsusedukusega.

Täname siinkohal kõiki luigeloenduses osalenuid ning soovime sama aktiivset osavõttu ka tulevikus.

MÄRKMEID LUS-1 ORNITOLOOGIASEKTSIOONI KORRESPONDENTIDELT III

Some Notes by Amateur Ornithologists of ENS (III)

Ennenägematul hulgal esines 1989.a. kevadel luiki Vändra kandis. Ilmar Linnu teatel saabus 16.märtsil Vihtra küla koristamata põldudele ligemale 5000 luike. Mõni päev hiljem ulatus luikede arv juba 10-15000-le ning siinsed väljad meenutasid lausa valendavat merd. Samal ajal loendas üks bussijuht Vändra ja Tori vahel maantee lähikonnas veel vähemalt 20000 luike. Linnud kippusid ka taluüdedesse. Kohale jäid luiged aprillil keskpaiga-